

ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ช่วงปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2565

อำนาจ เอี่ยมสำอางค์^{1*} สาธิต ทรงทรัพย์¹

วิไลลักษณ์ ตางาม¹ รติรัตน์ ภูญแจทอง¹ และ อาทิตย์ ศรีจันทร์¹

^{1*}สาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Received: 4 February 2025 / Revised: 6 May 2025 / Accepted: 14 May 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในด้าน 1. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับสังคม 2. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และ 3. ภาพสะท้อนและแนวคิดด้านการเมือง โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนำมาจากคอลัมน์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับประจำวันอาทิตย์ ตลอดปี พ.ศ. 2564 – กันยายน พ.ศ. 2565 และการสัมภาษณ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ

ผลการวิจัยพบภาพสะท้อนและแนวคิด 1. ด้านสังคม สะท้อนมุมมองของกวีต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สำคัญในช่วงเวลานั้น 2. ด้านเศรษฐกิจ สะท้อนภาพการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ด้านการค้าระหว่างประเทศ การเกษตร และการพัฒนาแรงงาน และ 3. ด้านการเมือง แม้กวีจะมีได้วิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างตรงไปตรงมา แต่ก็ปรากฏการสะท้อนภาพทางการเมืองในช่วงเหตุการณ์สำคัญบางช่วงผ่านบทกวีเช่นกัน โดยกวีแทรกคติธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ประกอบการนำเสนอแนวคิด

คำสำคัญ: เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคม, ข้างคลองคั่นนายาว, กวีนิพนธ์

*Corresponding Author: amnat.i@rmutp.ac.th

The Social Reflections and Concepts Presented in the Poetry

“Khang Khlong Kannayao” (2021-2022)

Amnat Iamsumang^{1*} Sathit Songsup¹

Wilailuk Tangam¹ Ratirat Kunjaetong¹ and Artit Srijin¹

^{1*}Division of Applied Thai Language, Faculty of Liberal Arts,

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

Abstract

This research aims to analyze the reflections and social concepts presented in the poetry “Khang Khlong Kannayao” by Naowarat Pongpiboon as following; 1. Reflections and ideas on society, 2. Reflections and ideas on the economy, and 3. Reflections and ideas on politics. The data used in this research were drawn from the column 'Khang Khlong Kannayao,' published in the Sunday edition of the Daily News newspaper from 2021 to September 2022 and additionally, informal in-depth interviews were conducted with Naowarat Pongpaiboon.

The research findings revealed that: 1. The social reflections in the poems highlight issues affecting individuals and significant events of the period. 2. The reflections and concepts related to the economy encompass international trade, agriculture, and labor development. 3. Political themes are also present in the poetry. Although the poet does not directly criticize politics, he reflects on political events from key periods through his poems by adding Buddhist principles to convey his ideas.

Keywords: Naowarat Pongpaiboon, Social Reflection, Khang Khlong Kannayao, Poem

*Corresponding Author: amnat.i@rmutp.ac.th

บทนำ

กวีนิพนธ์เป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญในการสะท้อนภาพเหตุการณ์และสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม ดังที่ บรรจง บรรเจิดศิลป์ (2523) กล่าวไว้ในหนังสือศิลปวรรณคดีกับชีวิตว่า “วรรณกรรมนั้นเป็นคั่นฉ่องแห่งสภาพความเป็นจริงของยุคและสังคม ไม่ว่าความเป็นจริงนั้นจะเป็นความจริงที่เลวที่สุด หรือดีที่สุกก็ตาม” การใช้วรรณกรรมเพื่อบันทึกและสะท้อนภาพความเป็นจริงจึงมีความสำคัญในการช่วยให้ผู้คนได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงในสังคม

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นกวีที่มีผลงานกวีนิพนธ์ที่สะท้อนภาพสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้ง มีบทกวีหลายชิ้นที่ได้รับการยกย่องและได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น “เพียงความเคลื่อนไหว” ซึ่งได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ใน พ.ศ. 2523 และยังได้รับการยกย่องเป็น “กวีรัตนโกสินทร์” ได้รับการเชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ให้เป็น “ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์” ประจำปี พ.ศ. 2536 ซึ่งทำให้ผลงานของเขาได้รับการยอมรับในวงกว้าง ดังที่ ศุภชัย อาริ รุ่งเรือง ผู้ออกแบบนิทรรศการกวีนิพนธ์ “แปดทศวรรษ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” ให้สัมภาษณ์ถึง เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในไทยโพสต์ (2562: ออนไลน์) ว่า “...เด็กเยาวชน แม้กระทั่งคนตาบอด มีเนาวรัตน์ เป็นแรงบันดาลใจในการเขียนบทกวี การทำงานของเนาวรัตน์ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ สมัยวัยรุ่นจนเข้าเรียนธรรมศาสตร์ เป็นกลุ่มความรัก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาเป็นกลุ่มสังคม-การเมือง และช่วงปัจจุบันเป็นกลุ่มธรรมชาติ...” สอดคล้องกับที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ พบว่า เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้นำหลักธรรมมาใช้ในการเขียนกวีนิพนธ์ ทำให้กวีนิพนธ์มีความลึกซึ้ง เช่น การใช้ชั้น 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ) และอุปมาทวน 4 (หมายถึง ความยึดมั่นในสิ่งต่าง ๆ อันได้แก่ ความยึดมั่นในกาม ความยึดมั่นในทิฐิ คือ ความเห็น ความยึดมั่นในศีลพรต และความยึดมั่นในวาทะว่ามีอัตตา) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เพื่อสะท้อนถึงความเข้าใจในธรรมะที่สอดแทรกในเนื้อหาของบทกวี

ในช่วงที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลงานของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ศึกษาและวิเคราะห์ทั้งด้านวรรณศิลป์และด้านเนื้อหา เช่น งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารอัตลักษณ์ดุริยางค์ในกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ โดย ธนสิน ชุตินธรรานนท์ (2562) ได้วิเคราะห์การใช้กลวิธีการสื่อสารผ่านความรู้ด้านดนตรีไทยในบทกวีของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการใช้ดนตรีเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของกวีไทยโบราณ ผลการวิจัยพบว่า เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีความรู้ทั้งในด้านดุริยางคศิลป์ไทยและวรรณศิลป์ ทำให้บทกวีมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากกวีร่วมสมัย การสื่อสารอัตลักษณ์นี้สะท้อนการใช้ดนตรีไทยเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึกและเนื้อหาที่ลึกซึ้งในบทกวี และงานวิจัยเรื่อง การศึกษาด้านเนื้อหาที่สะท้อนความรุนแรงในกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในบทความวิจัยเรื่อง ความรุนแรงในกวีนิพนธ์เรื่องเพียงความเคลื่อนไหว โดย ไพลิน อินคำ, พิทยา ดวงตาดี และ พรพรมชนก สุวรรณพันธ์ (2564) พบว่า บทกวีเพียงความเคลื่อนไหว ซึ่งเผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2516 - 2522 และพิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2517 สะท้อนถึงความคิดเห็นทางการเมืองของผู้ประพันธ์ โดยเฉพาะต่อเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อสังคมไทย การถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกในบทกวีจึงสะท้อนถึงความรุนแรงทั้งในแง่ของความรุนแรงทางตรงที่กระทบต่อจิตใจ และความรุนแรงในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมไทย

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีผลงานกวีนิพนธ์เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง หนึ่งในผลงานนั้น คือ กวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ซึ่งเผยแพร่เป็นประจำทุกสัปดาห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 จนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มตีพิมพ์ในนิตยสารชีวิตต้องสู้ และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับวันอาทิตย์ เป็นผลงานกวีนิพนธ์ในรูปแบบโครง ฉันท กาพย์ กลอน และมีฉันทลักษณ์พื้นบ้านผสมผสาน (สำนักข่าวอิศรา, 2560) จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสังคม การเมือง และเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านมุมมองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่สะท้อนสภาพสังคมไทยโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ

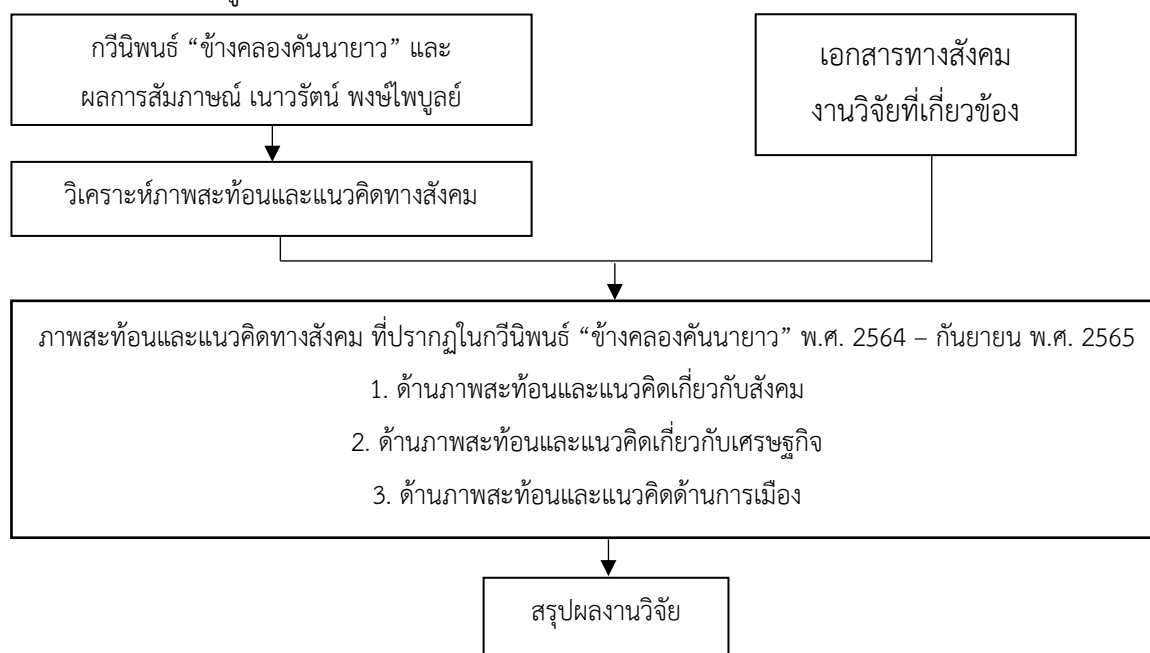
ปี พ.ศ. 2564 – กันยายน พ.ศ. 2565 เป็นช่วงที่เกิดสถานการณ์ทางการเมือง เกิดกระแสการต่อต้านรัฐบาล การเรียกร้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปโครงสร้างองค์กรที่สำคัญ และการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ช่วงเวลาดังกล่าวเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เขียนกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” สะท้อนสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ในช่วงเวลานั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์กวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” เพื่อให้ทราบถึงภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ในทัศนะของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ช่วง พ.ศ. 2564 – กันยายน พ.ศ. 2565 ในด้านภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับสังคม ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และภาพสะท้อนและแนวคิดด้านการเมือง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ช่วงปี พ.ศ. 2564 - 2565 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมุ่งศึกษาภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยใช้แหล่งข้อมูลและวิเคราะห์จากทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมกวีนิพนธ์ข้างคลองคั่นนายาวจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับประจำวันอาทิตย์ ตลอดปี พ.ศ. 2564 – กันยายน 2565 จำนวน 91 ฉบับ
2. ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างไม่เป็นทางการจากสัมภาษณ์ เยาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จำนวน 3 ครั้ง
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ นำมาเรียบเรียงเพื่อให้ได้คำตอบและข้อสรุปทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ และอภิปรายผลกับเอกสารทางสังคมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มี 2 ชิ้น คือ 1) แบบบันทึกเอกสารเพื่อศึกษาบทกวีนิพนธ์ ข้างคลองคั่นนายาว ของ เยาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันอาทิตย์ ตลอดปี พ.ศ. 2564 – กันยายน 2565 และ 2) แบบไม่เป็นทางการสำหรับใช้สัมภาษณ์ เยาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (สัมภาษณ์ส่วนตัว, 16 กุมภาพันธ์ 2564; 15 กุมภาพันธ์ 2565; 16 เมษายน 2565)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ช่วงปี พ.ศ. 2564 - 2565 ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ 3 ด้าน คือ 1. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับสังคม 2. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และ 3. ภาพสะท้อนและแนวคิดด้านการเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับสังคม

กวีนิพนธ์ “ข้างคลองคั่นนายาว” ตั้งแต่ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2564 - กันยายน พ.ศ. 2565 พบว่า เยาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้สะท้อนภาพสังคมไทยที่กระทบต่อบุคคลโดยทั่วไปและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ โดยสอดแทรกคติธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไป เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของวิถีชีวิตของคนในสังคมตลอดเวลา การสะท้อนภาพสังคมไทยของเยาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในทุกสัปดาห์ จึงเสมือนได้อ่านบทสรุปเรื่องราวทางสังคมในสัปดาห์นั้น ๆ ผ่านมุมมองของกวี และจากการสัมภาษณ์กวีพบว่ามีการนำหลักธรรมมาขยายและบรรยายความไว้มากมาย เช่น ชัน 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ) ซึ่งทำให้บทกวีมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในช่วงปี พ.ศ. 2564 - 2565 เป็นช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ โควิด-19 อย่างหนักในประเทศไทย เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้สะท้อนภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ โควิด-19 เอาไว้ในข้างคลองคันนายาวอยู่หลายประเด็น เช่น เรื่องการใช้วัคซีน การแจกจ่ายวัคซีน การปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ข้างคลองคันนายาว ตั้งแต่ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2564 - กันยายน พ.ศ. 2565 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ได้หยิบยกเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อสังคมในช่วงนั้นอย่างชัดเจน เช่น เหตุการณ์ตำรวจใช้ถุงดำคลุมศีรษะผู้ต้องหาและทำร้ายจนถึงแก่ความตาย สะท้อนภาพออกมาในบทกวีนิพนธ์ “ถุงดำ”

ปฏิรูป ปฏิกล้า	ถูกถุงดำ อันดำดี
ใช้คลุม และใช้คลี	มีอะไร ในถุงดำ
อำนาจแห่งบาทใหญ่	เอาบทเหยียบเอาบาทย่ำ
ยกอธรรม ขึ้นเป็นธรรม	อำนาจเถื่อน จึงอ้าง
พิทักษ์ธรรมสันติราษฎร์	สันติราษฎร์ ประชาประสงค์
ป้องกัน ปลอดภัย	กลับเป็นภัย ไปเสียเอง
ใช้ชั่ว เข้าปราบชั่ว	ก็ชั่วได้ ไม่ต้องเกรง
อลวน จึง อลเวง	จะพอกถ่าน ด้วยอันใด
ปฏิรูป ปฏิกล้า	ก็กล้ากล้า ตามกันไป
โอ้อว ประเทศไทย	เหมือนถูกคลุม ด้วยถุงดำ

วันอาทิตย์ที่ 5 กันยายน พ.ศ 2564

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้ยกเหตุการณ์กรณีของนายตำรวจที่ใช้ถุงดำครอบศีรษะผู้ต้องหา แล้วบังคับให้สารภาพจนถึงแก่ความตาย ซึ่งเมื่อสืบต่อไปทำให้ทราบว่านายตำรวจผู้นี้มีพฤติกรรม เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในหลายกรณี ทั้งยังร้ายรวมมาก เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคม จึงทำให้เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ สะท้อนภาพถึงผู้มีอำนาจซึ่งหมายถึงตำรวจที่ใช้อำนาจเถื่อนมาทำให้ประชาชนเดือดร้อน มากกว่าจะดูแลพี่น้องประชาชนให้มีความสุข แต่ตำรวจกลับเป็นภัยสังคมเสียเอง

จากกวีนิพนธ์เรื่อง “ถุงดำ” กวีใช้กลวิธีทางภาษาในการเสียดสีนโยบายการปฏิรูปสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ยังไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จ ผ่านเหตุการณ์ตำรวจทำร้ายผู้ต้องหาที่กวีใช้คำที่มีเสียงคล้ายคลึงกันกับคำว่า “ปฏิรูป” ว่า “ปฏิรูป ปฏิกล้า” ซึ่งเป็นการเสียดสีอย่างมีนัยว่าเป็นการปฏิรูปแบบไม่จริงจังหรือผิวเผิน ไม่พบทิศทางการปฏิรูปอย่างแท้จริง และหนทางที่จะสำเร็จยังคงมืดมน เหมือนกับประเทศที่ถูกถุงดำคลุมไว้จนมองไม่เห็นแสงสว่าง ทำให้เกิดความหมายโดยนัยสะท้อนสภาพสังคมตำรวจว่ามีกระบวนการหรือการทำงานที่ตรงข้ามกับอำนาจหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน นอกจากนี้ กวียังใช้กลวิธีทางภาษาในการขับเน้นความหมายของกวีนิพนธ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งการใช้คำคู่ตรงข้ามอย่าง “ยกอธรรม ขึ้นเป็นธรรม” และการซ้ำคำ เช่น “ป้องกัน ปลอดภัย กลับเป็นภัย ไปเสียเอง”

นอกจากนี้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้นำเสนอผ่านบทกวี ทั้งเรื่องการจ่ายแจกวัคซีนป้องกันเชื้อโควิด-19 ใน “อยู่กับมัน” เพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่ต้องเผชิญกับ ปัญหาโควิด-19 ที่ระบาดอย่างหนักในช่วงเวลานั้น

เหมือนจะพ่ายแต่ไม่พ่ายและไม่แพ้ เราจะแก้วิกฤตเป็นโอกาส

ท่าโหมให้โควิดวิตวิตว่าด

เราสามารถที่จะอยู่...สู้กับมัน

เราผ่านโลกโศกสุขผ่านยุคสมัย

เราผ่านภัยผ่านพาลก็ด่านกัน

คนยังคงอยู่สู้ด้วยกัน

เรามีวันเช่นวันนี้ก็วันแล้ว

ทั้งผีตาชอหิวาต์หาลงทอง

ล้วนรู้ฟองรู้พานรู้ผ่านแล้ว

ยังร่วมอยู่ร่วมสู้ร่วมรู้แนว

ยังแน่นแหวตระหนกอยู่ยังสู้ซ้ำ

ให้ได้ซึ่งสัจธรรมความเป็นมนุษย์

มีที่สวดสองข้างทั้งสูงต่ำ

ให้รู้ใช้ปัญญามาชี้นำ

มันท้าทายให้กระทำด้วยความรู้

มันท้าทายโลกนี้ด้วยวิกฤต

ให้รู้ผิดรู้ชอบรู้รอบรู้

มันตั้งใจให้เราเฝ้าตามดู

ได้รู้อยู่รู้สู้...อยู่กับมัน!

วันอาทิตย์ที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2564

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้สะท้อนภาพสังคมที่ต้องมีความร่วมมือกันในการผ่านปัญหาไปให้ได้ ดังเช่นที่เคยผ่านมาในหลาย ๆ เหตุการณ์ โดยกล่าวถึงโรคระบาดที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อเน้นย้ำถึงสิ่งที่เคยเกิดขึ้นและผ่าน มาได้ สังคมต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและใช้องค์ความรู้เพื่อต่อสู้กับโควิด-19 กวีได้สอดแทรกคติธรรมในกวีนิพนธ์ สะท้อนให้เห็นสัจธรรมของการดำรงอยู่ว่า บนโลกใบนี้ไม่มีอะไรที่ยั่งยืนและคงอยู่โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดย ต้องรู้จักเรียนรู้ ดังนั้นจึงควรเตือนตัวเองอยู่เสมอว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นนิรันดร์ ไม่ควรยึดติดความเป็นตัว ของเรา และความตายคือการสิ้นสุด

จากกวีนิพนธ์เรื่อง “อยู่กับมัน” กวีใช้กลวิธีทางภาษาในการเสริมกำลังใจให้ปรับตัวและ ฝ่าฟันปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 เช่น การใช้สรรพนามแสดงเพื่อแยกกลุ่มอย่างคำว่า “มัน” ที่ใช้ เรียกแทนเชื้อโควิด-19 กับคำว่า “เรา” ที่ใช้เรียกแทนประชาชน ซึ่งปรากฏในกวีนิพนธ์เป็นจำนวนมาก เป็น การเน้นย้ำถึงการร่วมกันผ่านปัญหาดังกล่าวไปให้ได้ นอกจากนี้ ยังมีการซ้ำคำเพื่อเน้นย้ำถึงสิ่งที่ต้องการ สื่อสารกับผู้อ่าน เช่น “ยังร่วมอยู่ร่วมสู้ร่วมรู้แนว” และ “ให้รู้ผิดรู้ชอบรู้รอบรู้” เป็นต้น

2. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. 2564 - กันยายน พ.ศ. 2565 หลังช่วงเวลาสถานการณ์การแพร่ระบาด ของเชื้อโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศหลายด้าน ทั้งด้านการท่องเที่ยว การส่งออกสินค้า รวมถึงการจ้างงาน ซึ่งเป็นผลจากสถานการณ์การระบาดหลายแห่งหันมาใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น เพื่อลดต้นทุน ค่าจ้างและสร้างผลกำไรในช่วงสถานการณ์โควิด-19 อย่างไรก็ดีประเทศไทยยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อ การประกอบอาชีพ ดังเช่น ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ข้างคล่องคันทนายาว ตั้งแต่ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2564 - กันยายน พ.ศ. 2565 เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ได้สะท้อนภาพด้าน

เศรษฐกิจของสังคมไทยที่อาศัยผลิตผลทางการเกษตรในการสร้างรายได้ให้กับประเทศในบทกวีนิพนธ์ “ทุนไทย”

ดีใจกับ "ทุเรียนใต้-ลำไยเหนือ"
เป็นโอชะแผ่นดินบันดาลคล
ได้เลี้ยงโลกลองลิ้ม รู้ชิมรส
ดกสะพรั่งทั้งปีได้มีกิน
กล้วยฝรั่งมังคุดละมุดส้ม
ทั้งมะพร้าว น้ำหอมพร้อมลูกตาล
จึงขึ้นชื่อลือถิ่น แผ่นดินทอง
ไม่อัปจนขั้นแค้นแสนทวี
ถอดรหัส "ทุเรียนใต้-ลำไยเหนือ"
ทรัพยากรในดินถิ่นไทย ได้ชื่นชม

ช่วยกูลเกื้อเศรษฐกิจด้วยผลิตผล
ได้เลี้ยงตน เลี้ยงแดน เลี้ยงแผ่นดิน
ผลไม้ไทยสด ไม่หมดสิ้น
เป็นอาภินิหารประจำอยู่ ฤดูกาล
เงาะมะยมส้มโอแดงโมหวน
ทุกหย่อมย่านบ้านสวนล้วนมากมี
แผ่นดินไทยเอยของถ่องวิถึ
แม่ธรณี กรุณา มาให้נם
การกูลเกื้อจัดการ ผสานสม
ความอุดมสมบูรณ์...คือทุนไทย!

วันอาทิตย์ที่ 29 สิงหาคม พ.ศ.2564

ในบทกวีนิพนธ์ “ทุนไทย” เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นพืชผักผลไม้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในทุกช่วงฤดูกาล สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากพืชผักผลไม้ต่าง ๆ เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งพืชผักผลไม้เหล่านี้ได้มาจากผืนแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ในประเทศไทย จึงเปรียบเสมือนเป็นทรัพยากรที่จะสามารถเป็นทุนให้แก่ประเทศได้

นอกจากนี้ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ยังสะท้อนถึงคนชนชั้นแรงงานในสังคมที่แฝงด้วยคติธรรมในการทำงานที่ทำได้เพื่อตนเองหรือทำเพื่อส่วนรวม สะท้อนภาพผ่านบทกวีนิพนธ์เรื่อง “แรงงาน”

ถามกับ หนึ่งคนงาน	ว่า.. "ท่านกำลังทำอะไร"
"ก็ ก่ออิฐอยู่นี่ไง..	..เราก่ออิฐ อยู่นะซี"
คำถาม คำเดียวกัน	อีกคนพลันตอบทันที
"เรากำลัง สร้างเจดีย์-	นุสรณ์ศรี ศรีท้าวชาญ"
หนึ่งสมอง กับสองมือ	ยังยื้อแย่ง ยังแตกหน
คนหนึ่ง ยังติดตน	อีกคนพ้นจากตนตัว
ไฉน ที่ปิดกัน	เป็นชนชั้น อยู่พ้นพั
ไฉน คือหมอกมัว	ทั้งมือสมอง มีอาภส
ปลดปล่อย และพัฒนา	ให้คุณค่า ได้บันดา
หยาดเหงื่อ และแรงงาน	สร้างสรรค์โลก ทั้งโลกจริง!

วันอาทิตย์ที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2564

บทประพันธ์ดังกล่าวเผยแพร่ในช่วงเวลาใกล้เคียงกับ “วันแรงงานแห่งชาติ” เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์นำเสนอแง่คิดผ่านมุมมองของแรงงานในรูปแบบของผลต่างทางความคิด การมีมุมมองคนละรูปแบบ สะท้อนภาพและแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางความคิด “ความยึดติด” ทางพุทธศาสนา เรียกว่า “อุปาทาน” โดยจำแนกเป็น 4 ประการ คือ กามุปาทาน (ยึดมั่นด้วยความเป็นกามหรือของรักของใคร่ทั่วไป) ทิฏฐูปาทาน (ยึดติดเป็นทิฐิหรือความคิดเห็นที่ตนมีอยู่เดิม) สลัปปัตตูปาทาน (ยึดติดเป็นวัตรปฏิบัติที่มุ่งหมายผิดทาง) และอัตตวาทุปปาทาน (ยึดมั่นโดยความเป็นตัวเป็นตน) เมื่อนำมาขยายความจะมองเห็นถึงความลุ่มลึกในการสะท้อนภาพสังคมและให้แง่คิดไปพร้อมกัน ที่สามารถอธิบายความถึงการนึกคิดไปคนละทาง ซึ่งจะทำให้งานออกมาไม่ได้ดังที่หมาย จึงต้องมีการลดอุปาทานเพื่อสร้างงานที่เป็นที่ชัดเจนและไปในทิศทางเดียวกัน

จากวินิพนธ์เรื่อง “แรงงาน” กวีใช้กลวิธีทางภาษาในการสร้างความสมจริงของบทประพันธ์ ด้วยการเล่าเรื่องแบบสอดแทรกบทสนทนา ถาม-ตอบ ระหว่างตัวกวีเองที่เป็นผู้เล่าเรื่อง (ผู้ถาม) กับตัวละครอีกตัว (ผู้ตอบ) ทำให้ผู้อ่านจินตนาการการพูดคุยสื่อสารกันของตัวละครในวินิพนธ์ สอดแทรกเรื่องราวความแตกต่างทางความคิด และทิ้งท้ายให้ข้อคิดในการให้ความสำคัญและการพัฒนาแรงงาน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

3. ภาพสะท้อนและแนวคิดด้านการเมือง

ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2564 - กันยายน พ.ศ. 2565 มีสถานการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้นมากมาย และเป็นช่วงเวลาที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา การสะท้อนมุมมองทางการเมืองได้อย่างเด่นชัดและยังคงสอดแทรกคติธรรมต่าง ๆ ไว้ เพื่อให้เกิดแง่คิดในมุมมองต่าง ๆ ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น บทกวีนิพนธ์ สาม “ป.”

สาม “ป.” ต้องเป็นใหญ่	ต้องเป็นใหญ่ เป็นให้จริง
ใช้เป็น เพื่อช่วงชิง	อำนาจประชาธิปไตย
ป.หนึ่ง คือ “ประโยชน์”	ประโยชน์สุข ต้องเป็นใหญ่
ส่วนรวม ของคนไทย	ไม่ทิ้งใคร ไว้ข้างหลัง
ป.สอง คือ “ประชา”	ประชาชน คือพลัง
ช่องว่าง ฟังระว่าง	ว่า ชนชั้น ไขชั้นชน
ป.สาม คือ “เป็นใหญ่”	ต้องเป็นหลัก สัมฤทธิ์ผล
สำคัญอันบันดล	บันดาลยุติธรรมมา
สาม “ป.” ต้องเป็นใหญ่	ต้องเป็นไท ไม่ชักช้า
หนึ่ง “ประโยชน์” สอง “ประชา” สาม “เป็นใหญ่” เป็นใหญ่จริง!	
วันอาทิตย์ที่ 12 กันยายน พ.ศ 2564	

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้นำบุคคลทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยในขณะนั้นคือ “3 ป.” ซึ่งเป็นคำเรียกกลุ่มนายทหาร 3 นายพล ได้แก่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ และ พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา ที่มีชื่อเล่นว่า “ป๊อก” ซึ่งดำรงตำแหน่งทั้งในรัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หลังการรัฐประหารเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 และในคณะรัฐมนตรี ชุดที่ 62 จากการ

เลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 - 20 มีนาคม พ.ศ. 2566) ซึ่งนายพลทั้งสามคนต่างเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและใน “บ้านทหารเสือ” หรือ กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ (ร.21 รอ.) ค่ายนวมินทราชินี ต.บ้านสวน อ.เมือง จ.ชลบุรี หรือที่เรียกว่า “บุรพาพยัคฆ์” มาก่อนเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง 3 ป. เป็นฉายาทางการเมืองของนายพลทั้งสามซึ่งเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป แต่กวีนำ 3 ป. มาตีความใหม่เป็น “ประโยชน์ ประชา เป็นใหญ่” เพื่อเป็นหลักในการบริหารประเทศ

กวีนำ 3 ป. มาเปรียบเทียบว่า หากจะทำให้ประเทศมีความสุขสงบอย่างแท้จริง จะต้องนำ 3 ป. นี้ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ ป. ที่ 1 “ประโยชน์” เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงต่อคนส่วนรวม ป. ที่ 2 “ประชา” คือ ประชาชนที่เป็นกำลังสำคัญ และ ป. ที่ 3 “เป็นใหญ่” คือผู้นำที่ต้องเป็นหลักและเป็นใหญ่อย่างแท้จริง จึงจะนำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปได้ ไม่ได้เข้ามาเพื่อช่วงชิงอำนาจเพียงอย่างเดียว อีกทั้งการเสียดสีผู้นำทหารในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้เกิดภาพสะท้อนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการลงคะแนนเสียงในที่ประชุมรัฐสภา สะท้อนผ่านกวีนิพนธ์เรื่อง “ปักเลน”

จบสิ้น	กระบวนการ
ทุกขั้นตอน	ตามกติกา
ไปควร	จะค้างคา
ให้ค้างคา	อยู่คาใจ
วิจารณ์	ญาณ
วิญญูชน	คนส่วนใหญ่
ยอมเห็น	และเป็นไป
สะท้อนเจตน์	จำนงตน
คำถาม กับ	คำตอบ
รับผิดชอบ	ด้วยเหตุผล
ชอบกล	ไม่ชอบกล
ก็ควรครบ	กระบวนการ
ก่อร่าง	ขึ้นรูปแล้ว
จะต่อแนว	ตั้งตำนาน
ต่อรูป	ลงรอนราน
ฤกษ์รูป	ให้ดำรง
ไปควร	จะค้างคา
ให้ค้างคา	คาใจจง
จบเรื่อง	ระเรื่องปลง
ไม่เป็นหลัก	ไปปักเลน

วันอาทิตย์ที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2564

จากบทกวีนิพนธ์ “ปักเลน” มีเหตุการณ์การลงมติว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 256 และเพิ่มเติมหมวด 51/1 จากที่ประชุมรัฐสภา โดย เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้สะท้อนภาพของจิตสำนึกของนักการเมือง ที่มีคำถามแฝงอยู่ภายในตลอดเวลาถึงการกระทำ และการกระทำแต่ละครั้ง เหมือน การดึงเข้าดึงออก ไม่เป็นหลักให้ประเทศโดยเปรียบเหมือนไม้หลักปักเลน

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ข้างคล่องคันทายาว ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ช่วง พ.ศ. 2564 – กันยายน พ.ศ. 2565 มีผลการศึกษาดังนี้

1. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับสังคม ได้สะท้อนภาพสังคมไทยที่กระทบต่อบุคคลโดยทั่วไป และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ พร้อมทั้งสอดแทรกคติธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไป ทำให้เห็นความเชื่อมโยงของวิถีชีวิตของคนในสังคม ในการสะท้อนภาพสังคมของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในทุกสัปดาห์

2. ภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ได้สะท้อนภาพเศรษฐกิจของไทยที่กำลังเร่งพัฒนาด้านการนำเข้าและส่งออกสินค้า ผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาฝีมือและบ่มเพาะทัศนคติที่ดีแก่แรงงาน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

3. ด้านการเมือง แม้ว่าจะมิได้วิพากษ์วิจารณ์การเมืองโดยตรงไปตรงมา แต่ก็ปรากฏการสะท้อนภาพทางการเมืองในช่วงเหตุการณ์สำคัญบางช่วงผ่านบทกวีเช่นกัน โดยกวีแทรกคติธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ประกอบการนำเสนอแนวคิด

ทั้ง 3 แนวคิดได้อธิบายความเกี่ยวกับแนวคิดทางสังคม ซึ่งในแนวคิดทางสังคมได้ประสาน ธรรมะเข้าไปในเกือบทุกบทเพื่อเป็นการชี้แนะและชี้ให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและเมื่อนำคติธรรมเข้าไปผสมผสาน ทำให้มีความลุ่มลึกในกวีนิพนธ์มากยิ่งขึ้น และยังทำให้สามารถสื่อสารได้ชัดเจน จากบทกวีสู่ภาพสะท้อนสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ในด้านสังคม เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ยังหยิบยกเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในทุก ๆ สัปดาห์ นำมาร้อยเรียงในกวีนิพนธ์ เสมือนเป็นการบันทึกเรื่องราวในสังคมแต่ละสัปดาห์เอาไว้โดยผ่านกวีนิพนธ์ที่มีความลุ่มลึกและประณีตทำให้ผู้อ่านเกิดประโยชน์ในการอ่านกวีนิพนธ์มากยิ่งขึ้น ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากลักษณะสังคมและการเมืองในช่วงดังกล่าว และเมื่อมีข้อมูลถึงขั้นแรงงาน ได้อธิบายความและให้ข้อคิดเกี่ยวกับการทำงานเอาไว้ ในด้านการเมือง เนื่องจากตัว เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้รับตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา จึงสามารถมองเห็นบทบาทหน้าที่การทำงานในด้านการเมืองได้เป็นอย่างดี จึงมีการสะท้อนออกมาได้อย่างชัดเจนและไม่ลืมนึกที่จะแทรกคติธรรมเข้าไป เพื่ออธิบายความด้านการเมืองได้อย่างแยบคายมากยิ่งขึ้นและ ในด้านสังคมที่ได้กล่าวไปแล้ว ในช่วง เวลาดังกล่าว ยังเป็นช่วงที่มีสถานการณ์โควิด-19 อย่างหนักที่เกิดขึ้นทั่วโลก ทั้งยังสะท้อนลักษณะของการแจกจ่ายวัคซีน การทุจริตด้านวัคซีนนำมาเขียนตีแผ่ไว้ในกวีนิพนธ์เพื่อให้ผู้อ่านบทกวีได้มีความเข้าใจในมิติที่หลากหลายจากการเสพข่าวของทางราชการมากยิ่งขึ้น

กวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีความลุ่มลึกในการสะท้อนภาพสังคมเศรษฐกิจการเมือง ที่ผสมผสานกลมกลืนกับบทคติธรรมได้เป็นอย่างดี โดยบันทึกความเป็นไปของสังคมในด้านเศรษฐกิจ ศาสนา วัฒนธรรม บทบาทของบุคคลทางการเมือง ตลอดจนการศึกษาและค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นภาพสะท้อน

และแนวคิดทางสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวได้ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพงศ์ ญาณธีโร, พระปลัด และ จิรัฐิพร ไทยสูงเหลือม (2568) เรื่อง ศึกษาภาพสะท้อนสังคมในกวีนิพนธ์ รางวัลซีไรต์ ประจำปี 2565 เรื่อง “จนกว่าโลกจะโอบกอดเราเอาไว้” ของปาลิตา ผลประดับเพ็ชร ซึ่งผลการศึกษาปรากฏภาพสะท้อนในด้าน ค่านิยมเรื่องการมองมนุษย์เป็นวัตถุ ด้านปัญหาโรคระบาด ที่สะท้อนความกังวลของสังคม และงานวิจัยของ ณัฐกฤตา นามมนตรี (2566) เรื่อง ภาพสะท้อนทางสังคมในบทเพลงช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ซึ่งผลการศึกษาปรากฏภาพสะท้อนในด้านในด้านภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต เศรษฐกิจ การบันเทิง หรือบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ การให้กำลังใจปลอบใจ จากงานวิจัยข้างต้นซึ่งศึกษาวรรณกรรมที่เผยแพร่ในช่วงเวลาใกล้เคียงกับกวีนิพนธ์ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา สนับสนุนให้เห็นว่ากวีนิพนธ์ “ข้างคลองคันทายาว” ปรากฏ ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมในช่วงเวลานั้น

วรรณกรรมยังคงทำหน้าที่สะท้อนสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สุพิศ เอื้องชะ และคณะ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ วรรณกรรมและมนุษย์ต่างเป็นผลผลิตของสังคม จึงสามารถ ศึกษาสังคมได้จากวรรณกรรม ตามที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2523) กล่าวว่า วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิต ในยุคสมัย ไม่ว่านักเขียนจะตั้งใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษากวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เห็นภาพสะท้อนทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศในแต่ละช่วงเวลา
2. ควรศึกษาภาพสะท้อนด้านธรรมะที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
3. ควรศึกษาการใช้โวหารภาพพจน์ในการแสดงความหมายโดยนัยในกวีนิพนธ์ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่สัมพันธ์กับแนวคิดทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกฤตา นามมนตรี. (2566). ภาพสะท้อนทางสังคมในบทเพลงช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19).

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(3), 70-83

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ. 2475 – 2500. กรุงเทพฯ: บางกอกการพิมพ์.

ไทยโพสต์. (2562). ครั้งแรกนิทรรศการกวีนิพนธ์ “แปดทศวรรษ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์”. ไทยโพสต์.

ธนสิน ชุตินธรานนท์. (2562). การสื่อสารอัตลักษณ์ดุริยางค์ในกวีนิพนธ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. วารสาร

ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 11(1), มกราคม - มิถุนายน.

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2564-2565). “ข้างคลองคันทายาว”. เดลินิวส์. หน้า 27.

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อำนาจ เอี่ยมสำอางค์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ธนาคารกรุงเทพ

สำนักงาน ผ่านฟ้า เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2564.

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อำนาจ เอี่ยมสำอางค์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่รัฐสภา

เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อำนาจ เอี่ยมสำอางค์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่รัฐสภา

เมื่อ 16 เมษายน 2565

บรรจง บรรเจิดศิลป์. (2523). *ศิลปวรรณคดีกับชีวิต*. กรุงเทพฯ : ประดิษฐ์การพิมพ์.

ไพลิน อินคำ, พิทยา ดวงดำ และพรพรมชนก สุวรรณพันธ์. (2564). *ความรุนแรงในกวีนิพนธ์เรื่อง “เพียงความเคลื่อนไหว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์*. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 11(2), 79-89.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สิทธิพงศ์ ญาณธีโร, พระปลัด และจิรัฐพร ไทยงูเหลือม. (2568). ศึกษาภาพสะท้อนสังคมในกวีนิพนธ์ รางวัลซีไรต์ ประจำปี 2565 เรื่อง “จนกว่าโลกจะโอบกอดเราเอาไว้” ของปาลิตา ผลประดับเพ็ชร. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(1), 230-238

สุพิศ เอื้องแซะ, สนิท สัตโยภาส และนราวัลย์ พูนพิพัฒน์. (2560). ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร “คู่สร้างคู่สม”. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 8(2), 129-144.

สำนักข่าวอิศรา. (2560). *เปิดตัวหนังสือ 30 ปี ข้างคลองคั่นนายาว สะท้อนสังคม ย้อนประวัติศาสตร์ไทย*. สำนักข่าวอิศรา.